

Talousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 72/2020 vp): Asia on saapunut talousvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- hallitussihteeri Sami Teräväinen, työ- ja elinkeinoministeriö
- hallitusneuvos Liisa Katajamäki, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkimusjohtaja Tuulia Hakola-Uusitalo, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- ekonomisti Miika Heinonen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- toimitusjohtaja Aki Käyhkö, Scandic Hotels Oy
- toimitusjohtaja Aku Vikström, NoHo Partners Oy
- toimitusjohtaja Timo Lappi, Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry
- puheenjohtaja Annika Rönni-Sällinen, Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
- professori Petri Kuoppamäki
- professori Otto Toivanen

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Etelä-Suomen aluehallintovirasto
- Suomen Kuntaliitto
- Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry
- Linja-autoliitto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen matkailualan liitto ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Suomen Tilintarkastajat ry

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2020 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö ja tavoitteet. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tartuntatautilakia siten, että poikkeusolojen jatkuessa ravitsemisliikelle asetetaan tilapäisiä rajoituksia ja velvoitteita liittyen niiden aukioloon, anniskeluoikeuksiin, asiakaspaikkojen käyttöasteeseen ja toiminnan järjestämiseen ylipäänsä. Lainsäädäntöehdotus on jatkoa majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain väliaikaiselle muuttamiselle (153/2020) ja sen nojalla annetulle valtioneuvoston asetukselle (173/2020): 4.4.2020 lähtien ravitsemisliikkeet ovat olleet suljettuina asiakkailta, lukuun ottamatta ruuan valmistusta muualla kuin ravitsemisliikkeen tiloissa nautittavaksi.

Nyt käsitellyssä olevan lain nojalla annettavalla määräaikaisella valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset edellä mainituista rajoituksista ja velvollisuuksista sekä siitä, millä maantieteellisillä alueilla rajoituksia sovelletaan. Yhdenmukaisesti aiemman rajoituslainsäädännön kanssa nämä säännökset eivät koskisi henkilöstöravintolatoimintaa eivätkä ruuan ja juoman noutomyyntiä. Ehdotuksessa on pyritty löytämään tasapaino elinkeinon harjoittamisen mahdollistamisen ja viruksen leviämisen estämisen välillä.

Vaikutukset elinkeinonharjoittajien toimintaedellytyksiin. Elinkeinonharjoittamisen rajoituksilla on suora vaikutus verokertymään ja julkistalouteen ja siten viime kädessä siihen, minkälaiset mahdollisuudet Suomessa on pitää yllä julkisia palveluita, terveydenhoito mukaan lukien. Vaikka tämän hetken olosuhteet ovat monin tavoin poikkeukselliset, tulee päätöksenteossa silti varmistaa julkistalouden ja siten myös terveydenhoitojärjestelmämme toimintakyky pitkällä aikavälillä.

Ehdotettujen rajoitusten arviointia. Vallitsevissa olosuhteissa on tärkeää, että rajoitukset ovat selkeitä ja että niiden valvonta ja soveltaminen on elinkeinonharjoittajien ja asiakkaiden ennakoitavissa.

Nyt esitettyjen sääntöjen kaavamaisuus palvelee sääntelyn yhdenmukaisuuden, selkeyden ja ennakoitavuuden tavoitetta. Tämä kaavamaisuus voi muodostua kuitenkin samanaikaisesti myös ongelmaksi, jos rajoitusten piiriin jää merkittävässä määrin myös sellaista toimintaa ja tilanteita, jotka eivät todennäköisesti aiheuttaisi riskejä tartuntojen leviämisen kannalta tai joissa nämä riskit olisi mahdollista välttää esimerkiksi toimijoiden omavalvonnan keinoin.

Talousvaliokunta on ravitsemisliikkeiden tukitoimia arvioidessaan (TaVM 11/2020 vp — HE 67/2020 vp) kiinnittänyt huomiota erityyppisten yritysten kohtelun kilpailuneutraliteettiin. Vaikka toiminnan rajoittamista sinänsä pidettäisiin välttämättömänä, nyt ehdotetun sääntelyn mukaiset, varsin vähän joustomahdollisuuksia sisältävät kriteerit aiheuttavat kysymyksiä sekä sääntelyn tavoitteiden että yritysten tasapuolisen kohtelun toteutumisesta: lähtökohta siitä, että 50 % ravintolan asiakaspaikoista voidaan määrätä rajoitustoimien piiriin, ei ota riittävästi huomioon tiloiltaan erilaisia ja eri kokoisia ravintoloita eikä sitä, kuinka paljon tilaa asiakasta kohden olisi käytössä tai kuinka asiakastilat on muutoin järjestetty. 50 %:n raja saattaa usean ravintolan tapauksessa tarkoittaa sitä, että liikettä ei ole kannattavaa avata lainkaan. Tällöin rajoitus vähentää ravintolaliiketoimintaa arvioitua enemmän, mikä vaikuttaa myös rajoituskeinojen ja epidemiologisten hyötyjen ja taloudellisten haittojen tasapainoon. Jos asiakaspaikoista sallittaisiin täyttää esimerkiksi

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2020 vp

60 % tai 75 %, voisivat myös pienet ravintolat avata kannattavasti. Terassit saavat olla auki täysimääräisesti, mikä voi johtaa terassitoiminnan laajentumiseen. Talousvaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että hallituksen esityksen perusteluista eivät käy täysin selville esimerkiksi ne perusteet ja arviot, joiden perusteella asiakaspaikkamäärän rajoitus esitetään asetettavaksi juuri nyt ehdotettuun puoleen suurimmasta sallitusta asiakaspaikkamäärästä. Talousvaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä olisi ainakin tullut kuvata ne keskeiset seikat, jotka ovat johtaneet rajan määrittämiseen nyt ehdotetulla tavalla. Yhtenä sääntelyvaihtoehtona voisi olla minimietäisyyksien sääntely pöytien välissä. Sääntely pyrkii avaamaan ravintoloita mahdollisimman paljon ilman, että infektiotilanne pahenee.

Samoin, vaikka anniskelun rajoittaminen katsottaisiin lähtökohdiltaan perustelluksi, voidaan esittää kysymys siitä, miksi anniskelua koskeva rajoitus on päädytty asettamaan juuri nyt esitetyllä, kello 22:een sidotulla tavalla. Hallituksen esityksessä viitatu perusteet humalahakuisesta juomisesta ja tästä seuraavasta varomattomuudesta eivät välttämättä koske kaikkea ravitsemistoimintaa yhtäläisesti. Mikäli ravitsemisliikkeen viimeinen sallittu sulkemisajankohta asetetaan ehdotettuun klo 23:een, voidaan esittää kysymys, olisiko sääntelyn tavoite yhtä lailla toteutettavissa esimerkiksi yksinomaan aukioloajan rajoituksella ilman erillistä säännöstä anniskelua koskevas- ta klo 22:n aikarajasta. Lakiesityksessä ravitsemisliikkeiltä edellytetään kirjallista suunnitelmaa siitä, miten liike toteuttaa sen toimintaan ja sisä- ja ulkotilojen käyttöön säädetyt velvollisuudet ja rajoitukset. Tällaisen suunnitelman vaatimuksissa on syytä huomioida lainsäädännön nopea aikataulu ja poikkeuksellisuus ja huolehdittava riittävän sujuvista ja joustavista käytännöistä. Mikäli nyt esitetyn tyyppisiä, suhteellisen kaavamaisia rajoja pidetään sääntelyn selkeyden kannalta välttämättöminä, talousvaliokunta korostaa sääntelyn vaiheittaisen lieventämisen tai tarkemman kohdentamisen merkitystä epidemiatilanteen ja sääntelystä saatujen kokemusten mahdollistaessa ja tutkimustiedon karttuessa. Ravintoloilla on vahva omavalvonta. Buffet-tarjoilun kategorisen kieltämisen sijaan ravintoloille voidaan antaa omavalvonnan nojalla mahdollisuus ehdottaa tai päättää, miten buffet-ruokailu voidaan suorittaa turvallisesti ja minimietäisyydet huomioiden. Lisäksi on huomioitava, että jos sulkemisaika on klo 23, yökerhot jäävät avaamatta. Ravintolatukea tarvitaan edelleen myös 1.6.2020 jälkeen.

Rajoitusten maantieteellinen ulottuvuus. Ehdotetun sääntelyn alueellisen kattavuuden osalta talousvaliokunta viittaa aiempaan, majoitus- ja ravitsemistoimintaa koskevan lain tilapäisestä muuttamisesta antamaansa mietintöön (TaVM 5/2020 vp — HE 25/2020 vp). Rajoitusten hyväksyttävyyden arviointiin sisältyi keskeisesti ajatus rajoitusten alueellisesta porrastamisesta infektiotilanteen mukaisesti. Perustuslakivaliokunta piti (PeVL 7/2020 vp) porrastusta myös säätämistäjärjestyskysymyksenä. Eduskunta muutti hallituksen esitystä tältä osin ja lisäksi edellytti lausumassaan hallitukselta purkamisedellytysten selvittämistä (EV 14/2020 vp). Nyt ehdotettu sääntely sisältää mahdollisuuden alueelliseen porrastukseen, mutta rajoitukset säädettäisiin silti valtioneuvoston asetuksella voimaan kaikissa maakunnissa ainakin alkuvaiheessa. Talousvaliokunta korostaa rajoitusten alueellisen arvioinnin ja asteittaisen purkamisen merkitystä, erityisesti ottaen huomioon, että nyt ehdotettu sääntelyn väliaikainen muuttaminen on suunniteltu olemaan voimassa varsin pitkään, 31.10.2020 asti. Hallituksen esityksen olisikin tullut sisältää täsmällisemmät perustelut nyt esitettyjen rajoitusten välttämättömyydelle ja myös kuvaus niistä perusteista ja prosesseista, joilla rajoituksia voidaan jatkossa lieventää tai kiristää.

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2020 vp

Kokoavia huomioita. Aikaisempi ravitsemistoimialan rajoituslainsäädäntö säädettiin olosuhteissa, joissa pidettiin todennäköisenä tai ainakin mahdollisena, että tartuntatilanne pahenee eksponentiaalisesti kevään edetessä. Vaikka tuolloin oli selvää, että päätöksiä joudutaan tekemään epätäydellisen taustainformaation perusteella, olivat muiden tartuntatilanteessaan Suomea edellä olevien valtioiden esimerkit tilanteen kehittymisestä sillä tavoin vakavaa huolta herättäviä, että eduskunta piti perusteltuna ehdotetun rajoituslainsäädännön hyväksymistä.

Käsillä olevan lainsäädäntöehdotuksen ympäristö on erilainen. Vaikka virukseen liittyy edelleen merkittäviä epävarmuuksia, tietopohja on kuitenkin vahvistunut siltä osin, että nyt pidetään varsin mahdollisena, ettei mahdollisuus viruksen leviämiseksi yhteiskunnassa tule täysin katoamaan vielä pitkään aikaan. Tämän valossa on tärkeää, että päätökset ovat pitkällä aikavälillä kestäviä. Sääntelyssä tulee palata tarkemmin siihen peruseriaatteeseen, että kansalaisten mahdollisuuksia toimia ja ansaita toimeentulonsa rajoitetaan mahdollisimman vähän, tarvittaessa erilaisia lisävelvoitteita asettaen. Ravintolaliiketoiminnan tällä hetkellä kokemat vaikeudet eivät ole seurausta vain rajoituksista, vaan myös kuluttajien käyttäytymisen muutoksista tartuntariskin välttämiseksi. Talousvaliokunta korostaa, että tästä syystä tartuntojen mahdollisimman pieni määrä ja kattava jäljitys ovat keskeisiä edellytyksiä ravintolaliiketoiminnan suotuisalle kehitykselle. Sääntelyn tulee joustaa kulloisenkin tilanteen ja tarpeen mukaan kiristävään tai lieventävään suuntaan. Hallituksen on syytä ryhtyä viipymättä toteuttamaan lakiehdotuksen mahdollistamalla tavalla sääntelyn alueellista porrastamista ja perusteltava valitut sääntelyparametrit infektiotilanteen nojalla.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Talousvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 25.5.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Juhana Vartiainen kok
varapuheenjohtaja Arto Pirttilahti kesk
jäsen Atte Harjanne vihr
jäsen Mari Holopainen vihr
jäsen Hannu Hoskonen kesk
jäsen Eeva Kalli kesk
jäsen Pia Kauma kok
jäsen Minna Reijonen ps
jäsen Janne Sankelo kok
jäsen Hussein al-Tae sd
jäsen Veikko Vallin ps
jäsen Tuula Väättäinen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan lausunto TaVL 9/2020 vp

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller